

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าเป็นการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง หรือในด้านสังคมและวัฒนธรรม เพราะการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ และทรัพยากรมนุษย์จะมีประสิทธิภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ประเทศใดมีประชากรที่ได้รับการศึกษาอย่างถูกต้องเหมาะสมและทั่วถึง โอกาสที่ประเทศนั้นจะประสบความสำเร็จในทุกด้านย่อมมีมาก

การศึกษาในระดับประถมศึกษา มีความสำคัญมากเพราะเป็นรากฐานการพัฒนาเยาวชน เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับประชาชนทุกคน รัฐจึงจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ เพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาเล่าเรียนโดยมีจุดหมายให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานให้คงสภาพอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้ เพื่อจะได้ประกอบอาชีพตามควรแก่วัย และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525) การประถมศึกษาจึงเป็นการศึกษาสำหรับคนจำนวนมาก โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา ประชาชนมักจะได้เรียนเพียงจบชั้นประถมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาจึงเป็นสถานที่ที่ให้ความรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรม ตลอดจนจัดประสบการณ์ ด้านสังคม อันจะเป็นแนวทางนำไปสู่การเรียนรู้ เพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

โรงเรียนประถมศึกษา เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญ เพราะเป็นหน่วยปฏิบัติ และผลการจัดการศึกษาจะเป็นเช่นใดนั้นก็อยู่ที่โรงเรียน ภารกิจหลักของโรงเรียนคือ การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ (ซุ่มศักดิ์ อินทร์รักษ์, 2534) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพล จิตต์อำไพ (2526) ที่กล่าวว่า โรงเรียนประถมศึกษามีหน้าที่จัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประสบการณ์แก่นักเรียน และงานวิจัยของ สิริเพ็ญ เอมละออง (2530) ที่กล่าวว่า การเรียนการสอนถือเป็นภารกิจที่สำคัญ

ที่สุดของโรงเรียน หรือกล่าวได้ว่า เป็นหัวใจของกิจกรรมทั้งหมดที่จัดให้มีขึ้นในโรงเรียน เพราะจุดมุ่งหมายของการมีโรงเรียนโดยส่วนรวมก็คือ การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสุข นั่นคือ คุณภาพที่พึงประสงค์ทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มประสบการณ์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์และสุขภาพอนามัยที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534) นำไปสู่การพัฒนาคน พัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคม (กรมวิชาการ, 2533) ซึ่งทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพในโรงเรียนเป็นสำคัญ

มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะโรงเรียนที่ดีไว้ดังนี้เช่น

สมาคมนิเทศและพัฒนาหลักสูตรของสหรัฐอเมริกา (อ้างถึงใน สุกกร ประเสริฐศิลป์, 2522) ได้รวบรวมคุณสมบัติของโรงเรียนประถมศึกษาที่พึงปรารถนาไว้ ดังต่อไปนี้

1. ตั้งวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิบัติกับนักเรียน ความรู้ และสังคม
2. ต้องรับผิดชอบยิ่งกว่าการสอนความรู้พื้นฐานแก่เด็ก คือไม่ใช่เพียงให้เด็กมีความรู้เพื่อศึกษาต่อเท่านั้น ต้องให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มเติม
3. ต้องสอนให้นักเรียนรู้จักตนเองและรู้จักพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง
4. ส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่สอนต้องให้นักเรียนทำงานร่วมกับคนอื่นเป็นกลุ่มได้
5. ต้องแสดงถึงความเคารพในความแตกต่างของบุคคล
6. ต้องส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์
7. ยอมรับและจัดอุปกรณ์การเรียนให้สนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน
8. ต้องสามารถให้นักเรียนนำความรู้จากทางโรงเรียนไปใช้ในวิถีชีวิตที่เขารู้จักได้
9. เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนในชั้นเรียนด้วย
10. ต้องถือว่าการประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องกัน เป็นข้อต่ออันหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอน ไม่ใช่ขั้นสุดท้ายของการเรียนการสอน
11. ต้องยอมรับว่า ความต้องการของนักเรียนย่อมแตกต่างกัน เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางบ้านและชุมชน และโรงเรียนต้องถือเป็นความรับผิดชอบต่อจะสนองความต้องการเหล่านั้น

12. โรงเรียนจะต้องมีเสรีภาพที่จะพัฒนาโปรแกรมการศึกษาของตนเองโดยเฉพาะ
13. ใช้เวลาของนักเรียนและครู เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน
14. โรงเรียนต้องมีขนาดพอเหมาะและดูแลให้ห้องเรียนสามารถให้โอกาสเกิด
การเรียนรู้ที่ดีที่สุดแก่นักเรียน
15. ต้องให้เด็กอยู่ในสภาพที่เขาจะเรียนรู้เพิ่มขึ้นได้มากที่สุด
16. ต้องสนใจปัญหาที่อาจเกิดจากการเลื่อนชั้นและการย้ายโรงเรียนของเด็ก
17. ต้องสามารถใช้บุคลากรอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
18. ต้องไม่สอนเด็กโดยยึดมั่นอยู่แต่ในชั้นเรียนหรืออาคารเรียนเท่านั้น เพราะ
ผู้เรียนอาจเรียนได้จากสิ่งแวดล้อมในเวลาพัก และจากสิ่งต่าง ๆ ในชุมชนได้ด้วย
19. ผู้บริหารการศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถเป็นพิเศษในด้านการเรียน
การสอน
20. ต้องมีคณะครูและเจ้าหน้าที่ที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะด้านคุณวุฒิและต้องม
ีการอบรมครูประจำการ และการนิเทศที่ใกล้ชิด
21. โรงเรียนต้องถือว่าคนมีบทบาทในฐานะผู้นำของชุมชน คือต้องอธิบายโปรแกรม
การศึกษาให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้าใจ ดังนั้นโรงเรียนต้องมีหน่วยงานที่ให้ข่าวสารเกี่ยวกับ
กิจกรรมการเรียนการสอนแก่ชุมชนเพื่อเขาจะได้แสวงหาโอกาสที่ดีที่สุดทางการศึกษาให้แก่
บุตรหลานของเขา

ส่วน Curran (อ้างถึงใน ชาญชัย อาจินสมาจาร, 2527) ได้กล่าวถึงลักษณะ
ของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ 11 ประการคือ

1. มีอาจารย์ใหญ่ที่เข้มแข็ง
2. มีบรรยากาศในโรงเรียนในทางบวก
3. มีนโยบายและกระบวนการเกี่ยวกับวินัยที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันและใช้การได้
4. มีครูที่มีความคาดหวังสูงในตัวนักเรียน
5. มีผู้ปกครองที่เข้ามามีบทบาท สนับสนุนในกระบวนการทางการศึกษา
6. มีวิธีการประเมินผลหลักสูตรที่ดี
7. มีวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการประเมินผลการสอนของครู
8. มีวิธีการพัฒนาและประเมินผลความเจริญอกงามของนักเรียนอย่างเป็นลำดับ
9. มีปรัชญาการศึกษาที่เป็นจริง

10. มีกิจกรรมของนักเรียนที่ดีและเพียงพอ

11. มีบริการนักเรียน เช่น บริการแนะแนว

นอกจากนี้ ปรึจษา วุฒิสารณ์ (2527) ได้กล่าวว่า โรงเรียนที่ดีนั้น จะต้องสามารถจัดเนื้อหาสาระในการสอนและวิธีการสอน ให้สอดคล้องกับสภาพจริงในสังคมให้ได้มากที่สุด คือต้องให้โอกาสเด็ก ได้แสดงออกได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่ม มีความรับผิดชอบ และขันถือ พฤกษ์วัน (2525) ได้กล่าวว่า ลักษณะโรงเรียนประถมศึกษาที่ดี จะต้องมื่ออาคารและบริเวณเพียงพอสำหรับการเรียนการสอน มีสภาพแวดล้อมที่ดี ปราศจากสิ่งรบกวน สนองความต้องการและความสนใจของเด็ก ส่งเสริมสุขภาพพลานามัย และปลูกฝังทัศนคติที่ดีแก่เด็ก

จึงกล่าวได้ว่า การที่จะมาเป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่ดีนั้น โรงเรียนมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ในเรื่องต่อไปนี้

1. จัดสภาพทั่วไปในโรงเรียน คือ ต้องจัดให้มีอาคาร สถานที่ซึ่งอำนวยความสะดวกต่อการเรียนการสอน จัดแบ่งนักเรียนแต่ละห้องเรียนตามจำนวนที่เหมาะสมกับจำนวนครูผู้สอน ซึ่งจะทำให้ครูมีชั่วโมงสอนที่เหมาะสม ไม่มากไม่น้อยเกินไป (สุรพล จิตต์อาไพ, 2526)

2. จัดสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

ภิญโญ สาร (2519) และอุทัย ชรรมเดโช (2527) ได้กล่าวว่า การบริหารวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดภายในโรงเรียนที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด

หวน พินธุพันธ์ (2528) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรง ซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับหลักสูตร แผนการสอน การนิเทศการสอน ตารางสอน สื่อการสอน หรือเทคโนโลยีทางการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน ห้องสมุด และการประเมินผลการศึกษา

ขอบเขตของงานวิชาการในโรงเรียนนั้น ไม่ได้มีการกำหนดแน่ชัดลงไปว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง แต่มีผู้กล่าวไว้ดังนี้คือ

จรรยาพร ศิลปรัตน์ (2524) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงาน
วิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่า งานวิชาการของ
โรงเรียนประถมศึกษาที่มี 6 ด้านคือ

1. หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร
2. การเรียนการสอน
3. วัสดุอุปกรณ์การสอน
4. ห้องสมุด
5. การนิเทศการศึกษา
6. การวัดและประเมินผลการศึกษา

เอกวิทย์ ฌ กลาง (อ้างถึงใน สุกิตติ บุญเอก, 2525) กล่าวว่า งานด้าน
วิชาการของโรงเรียน ได้แก่ การควบคุมดูแลหลักสูตร การสอน อุปกรณ์การสอน การจัด
แบบเรียน คู่มือครู การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน
การฝึกอบรมครูประจำการ การเผยแพร่วิชาการ การวัดผลการศึกษา การวิจัย ค้นคว้า
การประเมินมาตรฐานโรงเรียนเพื่อปรับปรุงโรงเรียน ตลอดจนการตรวจเยี่ยม และการ
นิเทศศึกษาแก่โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
(2528) ที่ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. งานการเรียนการสอน
3. งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
4. งานวัดและประเมินผล
5. งานห้องสมุด
6. งานนิเทศการศึกษา
7. งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีการดำเนินงาน
8. งานส่งเสริมการสอน
9. งานประชุมอบรมทางวิชาการ

แต่การที่จะจัดสภาพทั่วไปในโรงเรียนและการบริหารวิชาการในโรงเรียนเพื่อให้งานจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามลำดับขั้นตอนนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ระบบการบริหาร ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และการนำหลักสูตรไปใช้ (ซุมสีกค์ อินทร์รักษ์, 2534) และจำรัส นองมาก (2531) ได้กล่าวว่า ปัจจัยในการปรับปรุงคุณภาพโรงเรียน ประกอบด้วย บทบาทของผู้บริหาร พฤติกรรมและวิธีสอนของครู การฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ผู้บริหารและครู บรรยากาศในห้องเรียน สื่อการเรียน การสนับสนุนด้านการเงิน และผู้ปกครอง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียน นอกจากนี้ องค์การ อินทร์ทรัพย์ (2526) และซุมสีกค์ อินทร์รักษ์ (2534) ยังได้กล่าวถึง การบริหารกับการจัดการเรียนการสอนว่า การบริหารงานจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด จะต้องมีปัจจัยในการบริหารงาน อันประกอบด้วย คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และระบบการจัดการ ทั้งนี้ผู้บริหารเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้กมนโยบาย คอยดูแล ติดตามผลการปฏิบัติงาน และมีอำนาจสั่งการ นำเอาหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และเนื้อหาของหลักสูตรไปใช้ให้ได้ผล (สำเนา เนื้อทอง, 2533) ในขณะที่ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน เด็กจะเกิดการเรียนรู้ได้ เนื่องจากครูจัดและเลือกประสบการณ์ให้ (บุญเรือง ขจรศิลป์, 2529) ดังนั้นคุณภาพในการศึกษาเล่าเรียนของเด็กย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู เพราะผลทางด้านการสอนของครูมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2523) ฉะนั้นการที่จะส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้อันมีประสิทธิภาพ ครูจะต้องมีแผนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพราะสิ่งนี้จะเป็นเครื่องช่วยให้ครูได้วางแผนการสอน ดำเนินการสอน และตรวจสอบประเมินผล เพื่อปรับปรุงการสอนของครูและการเรียนรู้ของเด็ก (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2521) นอกจากนี้ครูจะต้องมีความชัดเจนในปรัชญาของหลักสูตรและพื้นฐานการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำเด็กไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ (Ellis and Others, 1988) แต่ครูจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของครูใหญ่เป็นสำคัญ (Goldhammer, 1967 อ้างถึงใน สิริเพ็ญ เอมละออง, 2530) จนมีผู้กล่าวว่า ถ้าจะครูโรงเรียนดีนั้นต้องดูที่ตัวครูใหญ่ เพราะครูใหญ่เป็นผู้นำทางวิชาการของโรงเรียน ทำงานร่วมกับคณะครู กระตุ้นเตือน ให้คำแนะนำครูให้สอนอย่างมีประสิทธิภาพ และสนใจหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ (สมหมาย สร้อยนาคพงษ์, 2527) ขณะเดียวกันก็จะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชน ผู้บริหารจึงต้องจัดโรงเรียน

ให้มีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้ได้รับความร่วมมือในทุกด้าน (พวงรัตน์ วิเวกานนท์, 2526) ซึ่งสอดคล้องกับ ดีลาเคโต (Delacato, 1969) ที่กล่าวว่า ผู้ปกครองกับโรงเรียนเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้โรงเรียนจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการวางแผนโครงสร้างที่สำคัญ ๆ ของโรงเรียน ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และเมื่อนั้นโรงเรียนก็จะได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง

ในปัจจุบันการประถมศึกษาของไทยได้กระจายความรับผิดชอบอยู่ในหน่วยงานต่าง ๆ หลายหน่วยงาน กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานหนึ่งจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ให้แก่เยาวชนในกรุงเทพมหานคร โดยสำนักการศึกษาเป็นผู้รับนโยบายการจัดการศึกษาในระดับนี้ รับผิดชอบการจัดการศึกษาให้แก่เด็กในกรุงเทพมหานครประมาณร้อยละ 42 ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด จำนวน 427 โรงเรียน มีนักเรียน 243,679 คน มีครู 12,750 คน มีห้องเรียน 7,957 ห้อง (สำนักการศึกษา, 2534) กระจายไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร 36 เขต มีสภาพพื้นที่ บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นยังมีขนาดโรงเรียนที่ไม่เท่ากันอีกด้วย ทำให้นักเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีคุณภาพแตกต่างกัน ทั้ง ๆ ที่ใช้หลักสูตรเดียวกัน (สำนักการศึกษา, 2531) ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว แม้ว่าสภาพโรงเรียนมีขนาดต่างกัน แต่คุณภาพนักเรียนควรที่จะเท่ากัน หรือใกล้เคียงกัน เนื่องจากใช้หลักสูตรเดียวกัน ได้รับนโยบายการจัดการศึกษาจากสำนักการศึกษาเหมือนกัน ซึ่งจัดว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับความเสมอภาคทางการศึกษา และจากการสำรวจสภาพการดำเนินงานในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครของสำนักการศึกษา (2534) พบว่า การดำเนินงานของโรงเรียนประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ด้านการเรียนการสอน ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเกี่ยวกับความรู้และทักษะพื้นฐานยังไม่เป็นที่น่าพอใจ การพัฒนาทางด้านคุณภาพไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร อัตราการตกซ้ำชั้นของนักเรียนยังอยู่ในอัตราสูงร้อยละ 7.83 (17,985 คน) ทำให้เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษาทั้งงบประมาณและเศรษฐกิจของชาติ และยังคงมีปัญหาคู่มือสอนขาดความรู้ความเข้าใจในเทคนิคการสอน ขาดการนิเทศการสอน และติดตามผลอย่างเป็นระบบ ประกอบกับวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการสอนไม่เพียงพอ ครูผู้สอนไม่ใช้วัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน จึงกล่าวได้ว่า คุณภาพของนักเรียนที่ต่างกันนั้นเนื่องจากคุณภาพของผู้บริหารและครูที่แตกต่างกัน เพราะคุณภาพของผู้บริหารและครูมีผลโดยตรงต่อคุณภาพของนักเรียน

กรุงเทพมหานครจึงมีนโยบายที่จะปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดให้มีคุณภาพทัดเทียมกัน (สำนักการศึกษา, 2531) เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานคุณภาพของโรงเรียน จึงได้วางโครงการส่งเสริมโรงเรียนมาตรฐานดีเด่นขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารในโรงเรียน ทั่วประเทศรื้อฟื้นในการพัฒนาด้านวิชาการ ด้านธุรการ ด้านปกครอง ด้านบริการ รวมทั้งจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน โรงเรียนและชุมชน โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานของสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นเครื่องมือวัดโรงเรียน โรงเรียนใดที่ผ่านเกณฑ์ครบทุกด้าน จะได้เป็นโรงเรียนมาตรฐานดีเด่น กรุงเทพมหานคร (สำนักการศึกษา, 2531)

โรงเรียนรุ่งสว่างเป็นโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครโรงเรียนหนึ่งที่ได้เป็นโรงเรียนมาตรฐานดีเด่น แต่แตกต่างจากโรงเรียนดีเด่นทั่ว ๆ ไป คือ เป็นโรงเรียนที่ได้รับการยกย่องให้เป็นโรงเรียนดีเด่นของกรุงเทพมหานคร 3 ปีซ้อน รวมทั้งได้รับรางวัลชนะเลิศด้านการเรียนการสอนจากกรุงเทพมหานคร การบริหารงาน การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และการบริการชุมชน นักเรียนในโรงเรียนได้รับรางวัลในโครงการส่งเสริมความสามารถทางวิชาการ จำนวนสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งของกรุงเทพมหานคร ประจำปีการศึกษา 2533-2534 นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลจากหน่วยงานในสังกัดอื่น เช่น ได้รับรางวัลชนะเลิศโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น จากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้รับคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นโรงเรียนที่ได้รับพระราชทานระดับประถมศึกษา ในปี พ.ศ. 2527 และได้รับโล่ชนะเลิศในฐานะโรงเรียนที่มีผลงานดีเด่นเป็นพิเศษ จากมูลนิธิช่วยการศึกษา กระทรวงมหาดไทย (สรุปผลงานดีเด่นของโรงเรียนรุ่งสว่าง, ม.ป.ป.) ซึ่งจากการศึกษาประวัติของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนรุ่งสว่างตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2520 มีนักเรียน 57 คน ครู 5 คน อาคารหลังเดียว 3 ชั้น จึงเห็นได้ว่า ในขณะเริ่มแรกนั้น โรงเรียนรุ่งสว่างมีลักษณะเช่นเดียวกับโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครทั่ว ๆ ไป แต่ปัจจุบันโรงเรียนรุ่งสว่างมีนักเรียน 2,100 คน มีครู 88 คน ดังนั้นสภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนรุ่งสว่าง ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียนจะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความสามารถ จึงสามารถพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนดีเด่นได้ คณะครูจะต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ จึงทำให้ผลการเรียนของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี นักเรียนสามารถแข่งขันรับทุนส่งเสริมการศึกษาของ

กรุงเทพมหานครได้ และนักเรียนในโรงเรียนได้รับรางวัลในโครงการส่งเสริมความสามารถทางวิชาการมีจำนวนสูงสุดเป็นอันดับ 1 ของกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2533-2534 ซึ่งงานวิจัยของ สุภัท ประเสริฐศิลป์ (2522) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์นักเรียนประถมศึกษา เขตดุสิต สังกัดกรุงเทพมหานคร ก็พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับมาตรฐานโรงเรียนด้านการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาว่า โรงเรียนรุ่งสว่างมีลักษณะการดำเนินงานในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอย่างไร มีปัจจัยอะไร จึงประสบผลสำเร็จดังกล่าวมาแล้ว

โดยเหตุนี้จึงสมควรจะมีการนำวิจัยเชิงคุณภาพ มาช่วยศึกษาโดยเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นธรรมชาติ และบริบทของโรงเรียน ในขณะที่เดียวกันก็จะสามารถมองเห็นกระบวนการและได้ศึกษาปัญหาอย่างเจาะลึก เช่น ได้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในห้องเรียน ในโรงเรียน ไปพร้อมกันด้วย และทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะการดำเนินงานในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่นว่า มีสภาพการณ์อย่างไร มีสาเหตุมาจากปัจจัยใดบ้าง ปัจจัยเหล่านั้นมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางให้โรงเรียนอื่น ๆ ในสังกัดกรุงเทพมหานครสามารถนำวิธีการดำเนินงานไปปรับใช้ในโรงเรียนของตน จากเหตุผลตามที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นว่า ควรจะมีการศึกษา และวิจัยการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดกรุงเทพมหานคร : การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดสิ่งที่จะศึกษา คือ สภาพและการดำเนินงานของโรงเรียนในด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ระบบการบริหารวิชาการ อันได้แก่ การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ การนิเทศ การจัดครูเข้าสอน กำหนดการสอน การบริการสื่อการสอนแก่ครู การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิคการสอน การวัดและประเมินผล การสอนซ่อมเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตร ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน แนวทางแก้ไข รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในด้านที่เกี่ยวกับ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ผลจากการวิจัยจะเป็นข้อเสนอแนะแก่ผู้บริหารและครูโรงเรียนต่าง ๆ ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม การดำเนินงานการเรียนการสอน ปฏิสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้โรงเรียนรุ่งสว่างเป็นโรงเรียนดีเด่น

คำถามในการวิจัย

มีปัจจัยอะไรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้โรงเรียนรุ่งสว่างสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้รับเลือกเป็นโรงเรียนดีเด่น

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนรุ่งสว่าง สังกัดกรุงเทพมหานคร ประชากรคือ โรงเรียนรุ่งสว่าง ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยคือ ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและนักเรียนในโรงเรียน และมีการสังเกตเฉพาะเจาะจงกับครูประจำชั้นดีเด่น จำนวน 3 คน ผู้บริหาร 1 คน ผู้ปกครองจากคณะกรรมการชมรมครู - ผู้ปกครองโรงเรียนรุ่งสว่าง 2 คน และนักเรียน จำนวน 6 คน จากห้องของครูประจำชั้นดีเด่น ห้องละ 2 คน เป็นนักเรียนชาย 1 คน นักเรียนหญิง 1 คน

2. งานวิจัยนี้ศึกษา

2.1 สภาพแวดล้อมและการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนรุ่งสว่าง ในด้านบริบทของโรงเรียน ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ระบบการบริหารวิชาการ อันได้แก่ การวางแผน การนำหลักสูตรไปใช้ การนิเทศ การจัดครูเข้าสอน กำหนดการสอน การบริการสื่อการสอนแก่ครู การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิคการสอน การวัดและประเมินผล การสอนซ่อมเสริม กิจกรรมเสริมหลักสูตร ปฏิสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน แนวทางแก้ไข

2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในด้านที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การเก็บข้อมูลภายในเวลา 1 ภาคการศึกษาเป็นเวลาที่เพียงพอที่จะเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่จะศึกษาตามวัตถุประสงค์ได้ครบถ้วน
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เทคนิค วิธีการเข้าไปศึกษาอย่างมีส่วนร่วม จึงถือว่า พฤติกรรมที่ผู้วิจัยพบภายในเวลาที่กำหนดนี้เป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคลที่อยู่ในภาคสนาม
3. ชื่อสถาบัน สถานที่ และบุคคล ที่ปรากฏในงานวิจัยนี้เป็นนามสมมติที่ผู้วิจัยตั้งขึ้นตามหลักการของงานวิจัยเชิงคุณภาพที่จะรักษาชื่อจริงไว้เป็นความลับ
4. บทสัมภาษณ์และคำพูดของบุคคลที่ได้จากการเก็บข้อมูลครั้งนี้ เป็นข้อมูลทางการศึกษา เป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการ ผู้วิจัยได้วางตัวเป็นกลางในการเก็บข้อมูล มิได้มีอคติเข้ากับกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดในโรงเรียน และมีได้มีเจตนาที่จะก่อความเสียหายให้แก่ผู้ใด ขอให้ผู้อ่านใช้วิจารณญาณและวินิจฉัยด้วยเหตุผล มุ่งที่สาระ ข้อเท็จจริงมากกว่าการพาดพิงถึงบุคคลต่าง ๆ ในงานวิจัยนี้

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี จึงไม่อาจนำข้อค้นพบจากการวิจัยไปใช้ได้ทุกกรณี การนำข้อค้นพบที่ได้ไปใช้ประโยชน์จึงต้องใช้ดุลยพินิจประกอบ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับแต่ละโรงเรียน จึงจะทำให้การนำข้อค้นพบไปใช้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง ลักษณะการดำเนินงานในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนรุ่งสว่าง โดยมุ่งศึกษาในด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ระบบการบริหารวิชาการ อันได้แก่ การวางแผน การนำหลักสูตรไปใช้ การนิเทศ การจัดการครูเข้าสอน กำหนดการสอน การบริการสื่อการสอน แก่ครู การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน เทคนิคการสอน การวัดและประเมินผล การสอนซ่อมเสริม กิจกรรมเสริมหลักสูตร

ปฏิสัมพันธ์ของบุคคลภายในโรงเรียน หมายถึง การแสดงออกโดยการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในโรงเรียนรุ่งสว่างตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เป็น

พฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อกัน โดยอาจใช้สื่อทางภาษา สัญลักษณ์ ลักษณะท่าทางเพื่อสื่อความหมาย ความคาดหวังและความคิดของบุคคล อันได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครู ผู้บริหารกับนักเรียน ผู้บริหารกับผู้ปกครอง ครูกับนักเรียน ครูกับครู ครูกับผู้ปกครอง

โรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น ในสังกัด กรุงเทพมหานคร ที่ได้เป็นโรงเรียนดีเด่นของกรุงเทพมหานคร 3 ปีติดต่อกัน ซึ่งจากการสำรวจพบว่า มีโรงเรียนรุ่งสว่างเพียงโรงเรียนเดียว ที่ได้รับรางวัล และดีเด่นด้านการเรียนการสอน การบริหารงาน การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและการบริการชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การศึกษานี้จะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร นำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น เป็นการยกระดับมาตรฐานโรงเรียนในสังกัด
2. เพื่อให้ได้เห็นถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนที่ดีได้